

Frûta e figurén

Avîv sintó l'últma dala televisiàn? Òn ed chi tréssst manvèl ed cuséna ch'i i ciàmen "Scèff", l à cunsiè ed pruvèr d azuntèr dla cecolèta ala cónza däl tajadèl. Am é vgnó sóbbit in mänt la nòstra frès **Armiédèr la frûta col pugnàtt**. S'ai fòss chi n cgnóss brîsa l'uréggin, écco la gîossta spiegaziàn ch'l à sänper dè Carpàn int i sù spetàcuel. Al prît d un paisén ed canpâgna l avêva nutè che, quand i andèven a cunfsères, i ragazlètt i dnunzièven masmamänt dü pchè: al fûrt ed frûta dai cuntadén e... i züglén col man ch'i s fan a cl'etè lé. Par fèr pió prèst col cunfsiàn, al desidé ed dividèr i ragazlètt in dü ruglètt: da una banda quî ch'i rubèven la frûta e, da cl'ètra banda... chi èter birichén. Mo – as sà – i cínno i én pén ed murbén e, ridänd e scarzänd, bän e spass i dü ruglètt i s armistièven stra d làur. Acsé un dé che chi ragâz i fèven pió tubèna dal sòlit, al prît, slungànd la fâza fòra dal cunfsiunèl, al svarsél: "Àu, ragâz, bâsta armistièr ä l pugnàtt con la frûta!". Da alâura, la frès l'é adruvè par rapresentèr di quî o di sugèt che, méss insàmm, i n s arvîsen.... gnanc int al pisèr.

Mé a dégg che ä l tajadèl con la cecolèta äli én un'ufaisa par tòtt i bulgnîs, fòrsi anc parché in témp brîsa tant luntàn la tajadèla l'èra un magnèr ch'al s psèva fèr al mâsum dâu o trai vòlt al ân quand tòtt i dé as magnèva dla pulànt tucè int un'ónnica sarâca. E quasst l um fâ arcurdèr che int una famajja con dîs fiû as dé al chès che ón di fiû al tucè par dâu vòlt la sò fatta ed pulànt. Al pèder al le bravé in sta manîra: **Lûder, vût stiupèr? T è tucè par dâu vòlt!** A vrèv cunsièr a cal "scèff" d andèr a vädder da un'arzdâura bulgnaîsa cum äli an da èser ä l tajadèl. Sinchenâ ch'al vâga bän a dèr la spénta al nóvvel o a zarchèr al petròli.

A propòsit, écco un bèl fât cuntè da Mnarén (*Alberto Menarini*). Int i ân Zincuanta a metè ed San Flîs (*via San Felice*), un operèri l èra drî a scavèr col picàn una bùsa fânnda pr ajustèr un tûb dl'âcua. Un zuvnòt as farmé un pôc a guardèr al lavurîr pò, con âria da

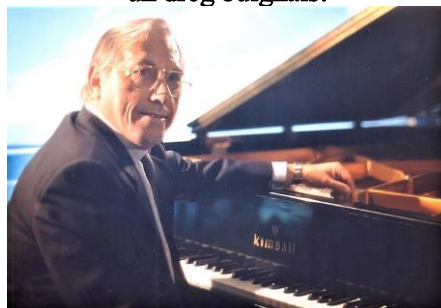
facuajòni, al dèss: **Dî só, mässter, zairchet al petròli?**

L operèri, sänza gnanc livèr só la tèsta, l arspundé sóbbit: **Moché, a zairc la vâca ed tô surèla!** Al zâuven an vòls brîsa tòrla pèrsa e, anca ló ed pâca, al dèss: **Alâura con cal picàn t è un bèl da razèr, la stà al Mlunzèl!** Zèrt che andèr da San Flîs fén al Mlunzèl (*Melocello*) scavànd col picàn la srèv una bèla inpraisa. La frès **Zairchet al petròli?** la vén pò adruvè par schèz anc vèrs chi zairca quèl armiédänd in fânnd a una bùrsa, a un sâc o a un casàtt.

Par finîr a vói cuntèr quall ch'ai ò véstt ai Žardén Margarèta. A i èra di ragâz ch'i baratèven stra d làur di figurén ed zügadûr da fòddbal. Ai mî témp, con chi figurén, as zughèva a **Chèrta e figgura** (con l azänt in vatta ala i): as in ciapèva dü, mitänden fòra ón scadagnón. Pò, tgnandi strècc pr un spîguel con dâu dida, i s fichèven pr âria digànd "chèrta!" o sinchenâ "figura!" (*recto o verso*) es as vinzèva al figurén che, caschè in tèra, as presentèva cum l èra stè ciamè. Vlîv la pròva? S'as vâ da un anticuèri ch'al vannd i figurén d una vòlta (*Fidass, Tobler, Perugina, Panini*), as pòl vädder ch'i én frósst int i spîguel, parché a cal züg **Chèrta e Figgura**, i cínno i i tgnèven strècc par d'ed lé. Però adès, coi conpiüter, i telefonén e la litrònica, i ragâz i s divartèssen dimónndi de pió. A l spèr par làur.

Gigén

**Adíó a Annibale Modoni,
un drèg bulgnaîs!**

Bulâggna l'é da sänper una zitè anzi, una fâbrica, ed muzizéssta ed gran râza. Al le dîs anc *De Gregori* int una sò canzunatta: "*Bologna, Bologna con i suoi orchestrali...*". Se pò andän indrî int i sècol pasè a psän catèr *Mozart*, che da zuvnén al véns a studièr qué,

sàtta la guîda dl abè *Martini*. Vlîv di èter nómm? Alâura: *Ottorino Respighi, Henghel Gualdi, Lucio Dalla, Adriano Banchieri*, e vî e vî, fén a arivèr a ló: **Annibale Modoni**, ch'al s à lasè ai 22 ed lói ed st ân.

Annibale l é stè un grandéssum muzizéssta, virtuâus dal piaefòrt, dal vibrâfon e dla fisarmònica e i én vanzè memorâbil i sù cunzèrt con *Henghel Gualdi, Lionel Hampton*, famâus vibrafonéssta americàn, al dèss acsé che Modoni l èra un artéssta grandéssum.

Mé ai ò avó l unâur d èser acunpagnè da Annibale in parècc' cunzèrt, sâuratótt quand as tratèva ed cantèr ä l canzunàtt ed Carlo Musi. Con ló mé a avèva un'intaisa spezièl e as bastèva un'uce par capîr quall ch'avèven da fèr.

Adíó, chèro amîg.

Fausto

**Dal panirân ed Cúccoli
Cínno e buratén**

Mo guèrda té cus'ai é saltè fòra stamatéina ramgànd in canténna! Al mî vèc' Fasulén ed tera còta, cunprè dal cartulèr dla Crusatta e fòrsi realizè da Oreste Nipoti dla Bevrèra. Al finzén, invèzi al le fè mî mèder,

adruvând un scanplózz ed stòfa. I cínno d una vòlta i s divartèven a fèr i buratén e mé, int un casutén costrué da mí pèder, insàmm a du amìg a trasfurmé la bugadarì dal nòster paláz int un teàter. Àl sèn àl fónn dpènti da un ancuilén ch'l avèva una zèrta dimesticazza con al dsagn. Sånper dal cartulèr dla Crusàtta a cunprèven i cupión däl cumèdi, che pò a mitèven in sèna cum a psèven, mo sånper con *gran concorso di pubblico*, ch'i èren pò chi èter cínno dal curtíl...

Quant ed chi arcòrd ch'i én turné fòra insàmm al Fasulén ed teracòta! Ai ò fât bän, stamatèrina, a andèr in cantèrina a zarchèr a n sò pió còsa... In cunpäs l é stè Fasulén, stavòlta, a saltèr fòra dal paniràn ed Cúccoli.

F. C.

Stòria ed cla vòlta ch'i m an méss in vatta al túb. (*)

S'i m l avèssen détt solamànt quénng' dé fà, a m srèv méss a rédder. Mé in vatta a youtube? A fèr còsa pò? Andè bän int al canèl vuèter e àl vòstri stòri.

Invèzi...

Par spieghèr pulidén cum l'é andè, bisàgna ch'a fàga un päs indrì ed socuànt àn, quand Fàusto Carpàn al tradusé es al publiché al mí pzulàtt "Balilla", ch'avèva scrétt tant àn prémma. Dàpp a däu o trai stmèn am scrivé Dagnèl Vitèli, par dmandèrum s'al psèva publichèr cal racuntén in vatta ala Pròsa Bulgnaisa con la zònta dla letùra ed Gigén Lìvra. Mé a fò bän felìz ed dèri la cuntànta, parché solamànt lèzer al mí nómm sàura al schèrum l um rimpèva d argói. Pian pianén però, a véns ciapè dal murbén pr al dialàtt e a taché a scrìver di racuntén. Prémma còmm a i sintèva int àl mí uracc', pò con l ajùt dal dizionèri Vitèli/Lìvra, a i mitèva zà un pò méi e ala fén ai tradusèva in itagliàn.

In st mäter Carpàn l à tachè a mètrum in vatta a ògni nómm dal sò giurnalén, parché as vadd ch'a m èra méss a fèr manchi scajè. A savèva però ch'ai èra sånper Bertén d Sèra (l'é tóttta una ghènga), ch'al slumèva lé d atàuren, prànt a curèzer i sbàli.

Sicómm ch'a n sån brìsa bän ed stèr fairum, ai ò taché anc a rezitèr con la mí vâus i racuntén con däl riusíd da atàur dla múttua. A sån andè inànz acsé pr un bèl pzulàtt, pò un dé am

véns in amànt ed dmandèr a quall che al métt a pòst al mí conpiüter s l èra bän ed méttèr só "facebook" (al lîber di mustâz, cum a gian nuèter dal bulgnais) la mí vâus, con àl mí stòri.

Al m à détt ch'an i èra inción problèma, mo dàpp a trî mis, a i èren sånper a cal pònt! L'ètra stmèna, in vatta a "facebook", al Sît Bulgnais l à méss "Al salût rumàn" dal pòver Àmos d Lèli (un èter dla ghènga, purtròp andè a stèr vî...), rezitè dal autàur! Ai ò fât un sèlt sàura ala scràna parché l èra quall ch'a dmandèva da trî mis al mí tètnic! Al savìv cus'al m à détt?

- *Àu, mo làur lé i l an méss int un sît! Ai vòl un sît par fèr un quel cunpâgn!*

Insàmma, ciapè dala ràbia, ai ò scrétt a Bertén d Sèra pr avoir un ajùt: trai àur dàpp, ètra scrivògna ed Dagnèl Vitèli (a cradd d avairel bèla détt ch'l'é tóttta una ghènga), ch'al prupànn ed mandèri al racuntén con la mí rèzita, parché l à intenziàn ed méttal sàura a Youtube martedì!

A st pònt che qué, am cunvén ed dèri mânt, parché ai ò pòra che s'ai gèss ed nâ, a prèv fèr una bróttta fèn! (Àu làur qué i én pîz dla CIA, i arìven dapartótt!)

Renzo Bovoli

(*) Cal pèz che qué al srèv stè da stanpèr socuànt àn indrì. Mo l argumànt l é sånper vâlid e pò al s à dè l'ucasiàn d arcurdèr l amìg Àmos d Lèli, al nòster indimenticâbil Strulgân Eletrònic...

I regâl d Arístide

L'arâdio a galèna

La vétta l'é bèla anc parché däl vòlt at pòl capitèr d incuntrèr di parsunâg' gegnèl e generûs. Ón ed quissti l é Arisstide, che un dé a m al sån vésst arivèr al Pânt e, dàpp èsres presentè, al m à spieghè quall ch'al fà. Dànca: post che ló l é ón ed quì ch'i an däu manènni d òr e un zarvèl ed prémma, la sò spezialitè i én àl ràdio antìghi anzi: àli arâdio, cum a gèven una vòlta.

Dàpp avoir fât cgnusànza con la nostra realtè, Arisstide al m à invidè a visitèr al sò laboratòri, a Rastgnàn.

Figurèv mé, l é stè cunpâgna invidèr un anadrén a bàvver! Socuànt dé dàpp a i sån andè e, apanna dānter, a sån vanzè ed stupén! Imazinèv un magazén pèn pèra ed vèci arâdio, tótti restaurè e ch'al funziànben benèssum! In vatta a un banc, pò, ai èra un'arâdio a galèna, cme qualla che mí zién Dòlfo l'avèva atachè ala raid dal lèt. Ed banda da quassta, un'ètra maravajja "a lamatta", ciamè acsé parché pr arzàvver àl staziàn, al sît dal cristâl ed galèna ai èra una lamatta da bërba. Parché? Parché l'èra stè costrué da di parsunìr int un canp ed conzentramànt! Al bèl l é che tótti e däu cäl maravai àl funziànben! E pò al mí amìg Arisstide, ch'al srèv méi ciamèr *Archimede*, al m i à regalè a mé insàmm a un'ètra splāndida diavlarì: un mubilàtt con par d sàtta l'arâdio e par d sàura al gramòfon!

L'arâdio a "lamatta"

Al ràdio-gramòfon

Chèro al mí amìg Arisstide-Archimèd, gràzie par la tò genialitè e la tò generositè: con chi tû regal t é fât felìz un vèc' nidaròl cme mé e t é rais anc pió bèl e interesànt al nòster sît drì a Navèlli!

F. C.

Una "tire" ed Balanzân (*)

Vgnî pûr dânter con fidôzzia, la mî zânt. Quasst l é al *templum* dla salût, al santuèri dal bân vîver, la surzrî ed tótt i rimèdi par stèr bân, l'ufizénna dal bân durmîr. In dâu parôl: l'é la spziarî dal dutâur Balanzân Bunbèrda e Canân, ch'a sân pò mé, mèdic ezelentéssum, archiètra ed tótt i rà dl'*orbe terraqueo*, guaridâur suprafèn sânzâ dulâur, luminèri in *utroque scientiarum*, eczètera eczètera.

Avîv âl flusiân, la fivra quartèna, al môrb gâlic, âl muròid, al culèra, l'idropisî, i dulûr al cagiaràtt, l'èsma, la tâss canénna, la gòta, al mèl cadó, la pudègra, i bigât, al delîri furiâus o al mèl dla prèda? Mo tananàn minghèrina buscarèta bustichèta! A sân qué mé, con al rimèdi ch'ai vòl, al medicamânt purtentâus d Andròmâc Seniâur, ch'l'èra al mèdic ed Nerân, gran tafiadâur ed tigèl preparè dal sò cûg, che par sta sò spezialitè i al ciamèven Tigelén, quell che par frèzzer dla susèzza al taché fûg a Râmma.

Tulî alâura dû scróppel ed tarièga, ed cla tarièga ch'l'é stè preparè dai spzièl ed Bulaggnâ sâtta la mî dutéssima supervisiân, ch'l'é una garanzî ed serietè, ed qualitè, ed genuinitè, ed buntè, ed spezialitè, ed veritè parché mé notoriamânt a sân al prânzip di dutûr catedràtic, l'eréd ed Galèno, d Ipòcrat e d Esculâpi, al guaritâur ed tótti âl malatî umèni, che dnanz ala mî siânza profundéssima, esatéssima, eruditéssima âl s ciâpen pòra e âl s van arpiatèr int al còrp d un èter. Tulîn dâncâ dû scróppel, e se dû scróppel i én pûc, tulîn trî o magâra sèt o òt par

dîs o quèng' vòlt al dé, mandândi zâ con un bèl buchèl ed vén scaldè int âl fûg dl infèren e s'l é tròp chèld azuntèi dl èter vén frasc ed canténna mo mâi e pò mâi dl'âcua, parché l'âcua la fâ fèr la rôzzen, l'inmójja par dânter e par d fòra, la fâurma la móffa e l'umditè; e as sâ che l'umditè la fâ gnichèr i fróll, i sgarlatón, i póns, i gómmt, âl spâl, al filân dla vétta, al cudrózz. Mânter la tarièga col vén la fâ bân al sangv, ch'al dvânta pió cèr e dvintând pió cèr al còrr ch'l é una blazza, spargujând par tótt al còrp al bân umâur e con al bân umâur ai arîva l'algrî e l'algrî la s fâ sénter alzîr e sintândes alzîr a se dscôrda tótt i mèl, cunprais âl flusiân, la fivra quartèna, al môrb gâlic, âl muròid, al culèra, l'idropisî, i dulûr al cagiaràtt, l'èsma, la tâss canénna, la gòta, al mèl cadó, la pudègra, i bigât, al delîri furiâus o al mèl dla prèda, eczètera eczètera. E s'a n sî brîsa cunvènt ed tótti stâl maravai, dscavèvla vî da qué e an runpèdi i sunâi.

(*) Al dutâur Balanzân l é famâus pr âl sâu "tire", ch'âli én di baruclamént sânzâ chèp né cô che ló l adrôva par magnifichèr âl sâu qualitè inbarlucând la zânt. Âl pió cgnusó âli én qualli ed *Properzio Talpi* (sec. XVIII). Quassta invèzi a l'ò scrètta mé, zarcând d arvisèrela dimónndi int al stîl a qualli ed Talpi. In ste scrètt però al dutâur al n é brîsa un avuchèt mo un mèdic.

F. C.

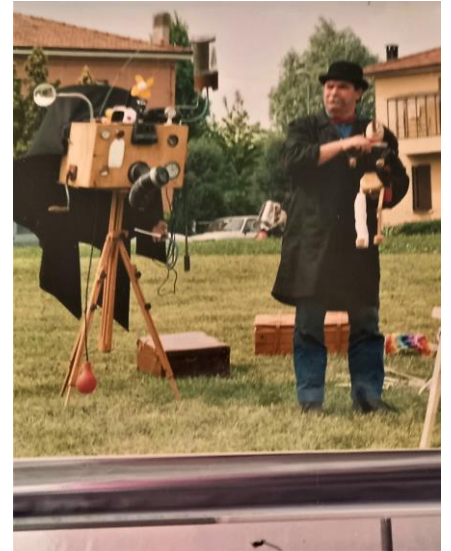
... cla vòlta al lagàtt dla Cà Bûra...

La *Marta Proni* l'é una mî vècia amîga e l èter dé la m à spedé par la pòsta eletrònica socuanti fotografî ch' i m an quèsi cumòs. Avî da stèr a savair che ai 5 ed màz dal 1996 ai fò inaugurè al zardén dal lagàtt dla Cà Bûra, a Curdgèla. In cl'ucasiân ed fèsta mé a dmandé ai dirizènt dl'Asociazîan ch'la tén drî al zardén al parmâss ed partezipèr ai festegiamént, a grètis, cantând âl mî canzunàtt e tirândum drî cal sumarnâz ed Chicchi. Sicómm che mé a n arzvè inciónni arspòst, sânzâ tant e ne quant, cal dé famâus a carghènn in mâchina tótt i nûster tarabâcuel e vî ch'a partènn. Arivè a destinaziân, Chicchi al mité in pusiziân la sò mâchina fotogrâfica stranpalè (vd. fòto in èlt) e al cminzipié a fèr al sò nómmer ciamând la zânt ed pasâg' e invidandi a fères fotografèr, *dietro pagamento di un modesto contributo*.

Mé, invèzi, a m èra tirè drî la mî chitâra e acsé, sânzâ micròfen o èter diavlèri, a taché a cantèr âl mî canzunàtt, *riscuotendo un lusinghiero successo presso l'attento pubblico che dimostrava di gradire l'ascolto del nostro idioma...*

A tgnènn bòta pr una ciòpa d âur, con gran sudisfaziân nòstra e dal pòbblîc e acsé, cum ai èren arivè, a sân andè vî... A n avân mâi savó se la nòstra esibiziân la fòss stè gradé dai dirizènt dal lagàtt... Mo pazènzia: nuèter a s sân divarté e stièvo!

F. C.

Chicchi con la sò incredèbbil mâchina fotogrâfica (e socuânt chillo ed mânc)

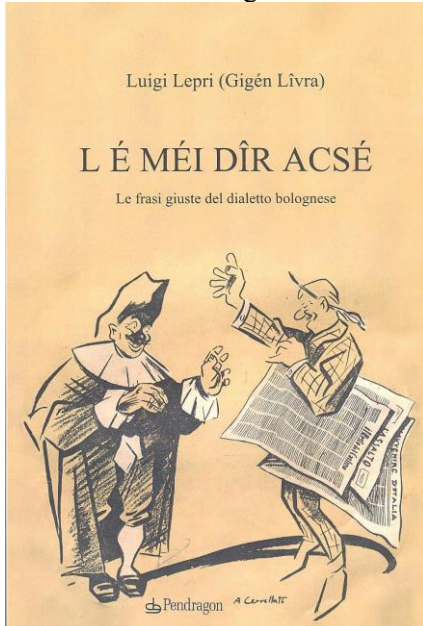
Fàusto con la sò prèmma chitâra (e dimónndi chillo ed mânc...)

Una bèla nuvità:
al “Sòcc’mel 2022”

S’ai é un’espresiàn che piò bulgnaisa
an s pòl, l é pròpi al tétol ch’i an dè a
ste lunèri, fât cme quî d una vòlta, con
i fòî ch’i se strâzen vî dé par dé. Un bèl
regal par Nadèl, tràt dal liber “*I
proverbi bolognesi e dintorni*” scrètt da
Amos Lelli, Luigi Lepri (Gigén Lìvra)
e *Daniele Vitali*.

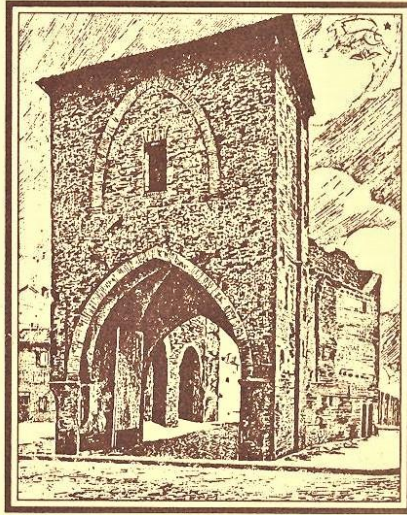
Librarî bulgnaisa

Stèr asrè in cà par vî dal *Covid* al pòl
dvintèr una gran nòjja, *a meno che* òn
an méttta a frùt al sò tãnp, cum l à fât
Gigén Lìvra che, zìrca un àn dàpp
“*Adès a t al dégg mé*”, l é vgnò fòra
con st èter preziaús libartén, sãnper
publichè dala *Pendragon*. Se in quall dl
àn indrî Gigén al dèva àl sãu drètti pr
adruvèr cum vâ àl paròl dal nòster
dialàtt, in st èter lavurîr l insaggna a
scrîver e a dscàrrer con àl frès giossti.

Socuànt esénpi: *fumare come un tur-*
“*Spipajèr anc di stécc*”; *fare una gaffe*
“*Pistèr una buàza*”; ... *è come il cacio*
sui maccheroni “*L é quall ch’ai vòl al*
urbén par vaddri” e vî acsé. Anc ste
lìber al pòl èser al regâl giosst da fèr a
un amìg par Nadèl, zèrt ed fèr una bèla
figùra...

F. C.

Pòrta Mascarèla

Mé e *Coliandro*...

Mé a n arèv màî imazinè che, arivè
al’etè ch’ai ò, a srèv dvintè un atàur
dla televisiàn. E invèzi l é stè pròpi
acsé, con la cunplizità ed *Giorgio*
Comaschi, ch’l à fât al mî nóm al
responsàbil dal *casting* e acsé a sãn
dvintè *il dottor Baldini*,
anatomopatologo, nonché fidanzato
della dottoressa Paffoni (interpretè dala
bravéssima *Luisella Notari*). L èter dé,
in st mãnter ch’a pedghèva int i
Urévvs, una sgnàura la m à salutè acsé:
- *Buongiorno dottor Baldini!* - e vî
ch’l’é andè tótta cuntãnta.

Putãnta dla televisiàn! Am é bastè
partezipèr a quãter puntè ed
“*Coliandro*” par dvintèr un mustãz
cgnusò in tótta l’Itàglia... e pò am
divartèss con chi ragãz dal *cast*, tótt
zûven, prinziapiãnd dai dù regèssta...

F. C.

La siãnta di nùster vîc’

Zaider dal Lèbben (*Cedrus libani*) –
cedro del Libano, pianta maestosa,
esotica, di cui un bell’esemplare è a
Porta Galliera nel terreno adiacente
al costruendo *Felsina Hotel*; forestale
ed ornamentale.

Zântùc’ (*Anagallis arvensis*) –
volgarmente mordigallina,
centocchio rosso, erba porraia,
velenosa o sospetta, infesta,
medicinale.

2 (*Stellaria media*) centocchio,
gallinella, erba da cucina.

Da: G. Ungarelli, *Le piante
aromatiche e medicinali nei nomi,
nell’uso e nella tradizione popolare
bolognese*.

Tipografia Luigi Parma, 1921.

Al Pãnt dla Biãnta

Nómmer 182 dal 2021

Diretàur iresponsàbil e limusnìr:

Fàusto Carpan

Dsèggn uriginèl:

Matitãza (Giorgio Serra)

Coretàur di sbãli: **Bertén d Sèra**

Strulgón eletrònìc:

Matéo d Niròz – Silvàn d Cavalèina

Abunamént par pòsta: almànc 20 € al àn.

Indirèzz:

FAUSTO CARPANI

Via Emilia Ponente 21

40133 BOLOGNA

tel. cell. 339-3536585

fausto@pontedellabionda.org

Tótt i scrètt in dóvv an i é brîsa indichè
l autàur i én ed Fàusto Carpani.

I pruvèrbi in fãnn d àl pãgin i én tràt da:

A. Lelli – L. Lepri – D. Vitali

I PROVERBI DI BOLOGNA

e dintorni

Pendragon, 2010

Al dizionèri ed riferimãnt par càl paròl
ch’ãli én difèzzili da capìr l é quasst:

Lepri – Vitali

Dizionèri

BULGNAIS - ITAGLIÀN

ITAGLIÀN - BULGNAIS

Pendragon, 2009

I sît bulgnìs i én quissti:

www.pontedellabionda.org

www.lafamejbulgneisa.it

www.bulgnaiss.com

Dâpp a sta bèla pulizî, sperän che prèst ai tårna l'âcua!

